

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Економічний факультет
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Дипломна робота магістра

на тему:

«Туристична інфраструктура як чинник соціально-економічного розвитку України»

Виконала: студентка II курсу ОС
«магістр», Т1–М19 групи
242 Туризм
Гудзинська Я.В.

Науковий керівник:

Матвейчук Л.О., д.н. з держ.управл.,
професор кафедри туризму та ГРС

Рецензент:

Стрельбіцький П.А., к.е.н., доцент
кафедри менеджменту

м. Кам'янець-Подільський

2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	6
1.1. Сутність поняття «туристична інфраструктура», структура, складові.....	6
1.2. Інформаційна складова туристичної інфраструктури	16
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ ..	26
2.1. Аналіз сфери туризму і її вплив соціально-економічний розвиток країни	26
2.2. Організаційно-правове регулювання діяльності суб'єктів туристичної інфраструктури	34
2.3. Стан туристичної інфраструктури та її складові	40
Висновки до розділу 2.....	147
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗБУДОВИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	50
3.1. Напрями розвитку туристичної інфраструктури в Україні	50
3.2. Розвиток інформаційної складової туристичної інфраструктури з використанням цифрових технологій.....	55
Висновки до розділу 3.....	60
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65

ВСТУП

Актуальність теми. Наявність в Україні значних природно-рекреаційних та історико-культурних ресурсів характеризується високим потенціалом розвитку туристичної галузі, що може продукувати чималий обсяг капіталу, який необхідний для забезпечення сталого розвитку країни.

Протягом останніх десяти років економічні показники діяльності сфери туризму коливаються – присутнє як зниження так і незначне зростання: динаміка туристичних потоків, особливо іноземних туристів у загальному обсязі негативна; незначне зростання туристичної сфери. Такі проблеми у сфері вимагають додаткових досліджень, аналізування та визначення факторів, які мають вплив на таку тенденцію розвитку вітчизняної туристичної індустрії.

Оскільки однією із головних причин уповільненої динаміки зростання туристичної сфери є незадовільний стан туристичної інфраструктури, необхідно враховувати її структурні зміни та досліджувати їхній вплив на соціально-економічний розвиток країни і аналізованої території зокрема. Актуальність теми обумовлюється невпинно зростаючою роллю туристичного бізнесу в соціально-економічному зростанні сучасного суспільства. Саме з цієї причини досить актуальним у науковому плані є дослідження феномена інфраструктури туризму, його соціально-економічних чинників, з метою з'ясування шляхів та способів подальшого розвитку й удосконалення індустрії туризму.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема розвитку туристичної інфраструктури в науковій літературі є малодосліджуваною. Основну увагу науковці Б.Р. Кошова, І.М. Мініч, О.В. Музиченко-Козловська, Е.В.Щепанський зосередили на з'ясуванні сутності та виявленні головних ознак окремих складових туристичної інфраструктури, на аналізі їх особливостей функціонування тощо. Питання, пов'язані зі з'ясуванням місця

і ролі туристичної інфраструктури в функціонуванні туристичної галузі та в соціально-економічній системі суспільства досліджені не повною мірою.

Туристична сфера є домінуючим чинником забезпечення соціально-економічного зростання для багатьох країн, які характеризуються подібними політичними, історичними, географічними та культурними особливостями. Це свідчить про наявність значних потенційних можливостей розвитку туризму за умови формування інфраструктури для належного функціонування цієї галузі. Досліджуючи динаміку основних показників діяльності туристичної сфери протягом останніх років, можна констатувати ознаки занепаду деяких видів туризму та скорочення абсолютної кількості туристів, яких обслуговують національні суб'єкти туристичної діяльності. Такі фактори актуалізують необхідність дослідження впливу туристичної інфраструктури на соціально- економічний розвиток та прогнозування перспективної динаміки індикаторів туристичних та соціальних змін у майбутньому.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розкриття теоретичних засад туристичної інфраструктури, аналіз її сучасного стану та визначення напрямів її розвитку.

- розкрити сутність поняття «туристична інфраструктури», її структуру та складові;
- розглянути та узагальнити теоретичні підходи щодо інформаційної складової туристичної інфраструктури;
- здійснити моніторинг нормативно-правих актів туристичної діяльності в Україні;
- проаналізувати показники діяльності сфери туризму;
- розкрити складові туристичної інфраструктури;
- сформувані перспективні напрями розвитку туристична інфраструктури в Україні та виокремити чинники впливу на них.

Об’єкт дослідження – процес формування та розвитку інфраструктури галузі туризму в Україні.

Предмет дослідження – вітчизняна туристична інфраструктури.

Методи дослідження. Теоретичною основою дослідження є сукупність загальнонаукових методів в контексті туристичної діяльності. У дослідженні використано: 1) аналізування, систематизації та узагальнення – для вивчення теоретичної площини таких досліджуваних категорій як: туристична інфраструктури, інформаційна складова туристичної інфраструктури; 2) методи порівняння, графічний та табличний – для дослідження фінансово-економічних показників діяльності сфери туризму в Україні; 3) методи формалізації та узагальнення – для розроблення пропозицій щодо перспектив розвитку вітчизняної інфраструктури туризму.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження висвітлені у авторській науковій публікації «Туристична інфраструктура як фактор соціально-економічного розвитку» і мали позитивну оцінку (диплом III ступеня) на міжнародному конкурсі студентських науково-дослідницьких робіт з економіки (Молдова, 2020 р.).

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Обсяг роботи 70 сторінок. У роботі: 14 рисунків, 13 таблиць, список використаних джерел – 50 найменувань.

ВИСНОВКИ

У роботі на основі узагальнення теоретичних публікацій щодо туристичної інфраструктури та її інформаційної складової; аналізу галузі туризму та туристичної інфраструктури сформовано напрями розвитку їх розвитку.

Основні висновки, що випливають із роботи, полягають у наступному:

1). За результатами аналізу теоретичних публікацій вчених щодо туристичної інфраструктури визнано, що ця складова сфери туризму малодосліджуваною. Науковці інфраструктуру туризму розглядають з позиції її функціональності; з позиції її складу, тобто які галузі входять до складу інфраструктури туризму; згідно своїх наукових інтересів. Поняття «туристична інфраструктура» доцільно трактувати як: сукупність додаткових галузей і закладів, які організовують та обслуговують індустрію туризму, туристську діяльність загалом. До основних складових туристичної інфраструктури належать: об'єкти розміщення, об'єкти транспортної інфраструктури, система закладів харчування, заклади розваг, туристичні інформаційні центри та туристичні фірми, підприємства, що надають супутні послуги.

2). Однією із основних складових туристичної інфраструктури є інформаційна – це сукупність взаємозв'язаних засобів та методів, що забезпечують підготовку та передачу інформації (збір даних, їх обробка, контроль достовірності, зберігання та передача інформації). Ключовий елемент туристичної інфраструктури науковці визначають туристично-інформаційний центр, де реалізовано співпраця органів влади, місцевого

самоврядування і підприємств туристичної індустрії з метою розвитку туризму.

3). Аналіз сучасного стану туристичної галузі України показав, що туризм є однією з найбільш значимих галузей вітчизняної економіки, сприяє зростанню надходжень до бюджетів різного рівня, збільшенню кількості робочих місць. *Починаючи з 2016 року розпочався розвиток туризму в Україні: туристичний потік стрімко зріс, а кількість реалізованих путівок значно збільшилася.* Спостерігається позитивна динаміка щодо сплати податкових платежів до бюджету України підприємствами, що здійснюють туристичну діяльність, протягом останніх років надходження від діяльності суб'єктів туристичної діяльності до бюджетів усіх рівнів зростають.

4). З часу створення галузевого відомства центральний орган державної влади у сфері туризму змінювався десять раз. Унаслідок чергової адміністративної реформи сфера туризму з 4 грудня 2019 року підпорядкована Державному агентству розвитку туризму України, яке знаходиться у складі міністерства культури та інформаційної політики України. Загальна система управління туристичною галуззю в Україні складається з трьох рівнів: 1) макроекономічний рівень: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України та Державне агентство розвитку туризму України; 2) мезоекономічний: регіональні органи влади – департамент/відділ розвитку туризму обласні державні адміністрації; 3) мікроекономічний: підприємства й організації (союзи, асоціації), які функціонують у сфері туризму.

4). Аналіз складових туристичної інфраструктури вказує на те, що вона охоплює: туристичні ресурси, суб'єктів туристичної діяльності, туристичну індустрію, туристичні послуги, туристичний продукт (послуги перевезення, послуги проживання інші туристичні послуги, не пов'язані із перевезенням і проживанням). За результатом аналізу туристичної інфраструктури України, нами складові інфраструктури розподілено на групи: 1) складові туристичної

інфраструктури, котрі обслуговують туристичну сферу діяльності; заклади соціального обслуговування, культурного призначення, оздоровлення та відпочинку; технічні складові інфраструктури; транспортна складова туристичної інфраструктури.

Протягом останніх років в Україні спостерігається повільний розвиток елементів туристичної інфраструктури. Величезну роль у розвитку останньої належить приватному секторі та інвестуванню. Щодо державного інвестування то воно відбувається у рамках великих інвестиційних проєктів, зокрема: будівництва крупних об'єктів та споруд, формування транспортної інфраструктури, підготовки інфраструктури для реалізації проєктів освоєння нових рекреаційних територій.

5). Основними напрямками розвитку туристичної інфраструктури в Україні є: розбудова сучасної мережі туристичної інфраструктури, забезпечення якісного управління туристичною сферою, забезпечення комфортного подорожування туристів, виділення коштів на освоєння нових туристичних технологій, включаючи інформаційні, підвищення конкурентоспроможності туристичного продукту, підвищення конкурентоспроможності туристичного продукту, зосередження коштів і ресурсів на об'єктах інфраструктури.

Розвинена інфраструктура ринку туристичних послуг є неодмінною умовою економіки ринкового типу. Необхідність змін очевидна так як без розвиненої інфраструктури туристичного ринку Україна не зможе збільшувати прибуток від цієї галузі. Розвиток туристичної інфраструктури необхідний для кожної країни і ми повинні сприяти її подальшому становленню та вдосконаленню.

б). Необхідна умова підвищення якості обслуговування споживачів у туристичній сфері – становлення стійких потоків туристичної інформації від організацій, які надають туристичні послуги, до споживачів цих послуг; обмін інформацією в середовищі партнерів галузі та інших дотичних сфер.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Блог управління культури та туризму Хмельницької міської ради
URL: <https://kulturaxm.wordpress.com/туристична-інфраструктура/> (дата звернення 12.11.2020).
2. Біль М. Механізм державного управління туристичною галуззю (регіональний аспект): наук. розробка / М. Біль, Г. Третяк, О. Крайник. Київ: НАДУ, 2009. 40 с.
3. Бойко М. Засади формування пріоритетних напрямів туристичної політики України / М. Бойко, Л. Гопкало // Регіон. економіка. 2005. № 1(35). С. 222-229.
4. Бурик З.М. Концептуальні підходи до державного регулювання сталого розвитку в Україні / Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ, 2017. № 2 (52). С. 45-51.
5. Волчецький Р.В. Роль туристичних інформаційних центрів у сучасній індустрії туризму // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу „Києво-Могилянська академія”]. Сер. : Державне управління. 2012, Вип. 182. С. 126-129.
6. Горіна Г.О. Розвиток ринку туристичних послуг України в умовах просторової поляризації.: дисер. ... д-ра екон. наук: 08.00.03 / Донецький нац. ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського, ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля». Дніпро, 2017. 439 с.
7. Державна служба статистики України: офіційний портал. URL: www.ukrstat.gov.ua.
8. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / [авт.-уклад. В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух]. К. : Слово, 2006. 372 с.

9. Калініченко О.О. Стратегічні напрями розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства Збірник тез доповідей І Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Стратегічні перспективи готельно-ресторанного бізнесу в Україні: досвід, проблеми та інновації» (14-15 лютого 2019 року) / Міністерство освіти і науки України; Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2018. С.4-6.

10. Кальченко О. Теоретичні аспекти інноваційної діяльності підприємств туристичної галузі: Вісник Чернігівського державного технологічного університету. 2011. № 4(54). С.147-155.

11. Карюк В.І. Іновації, як фактор розвитку сучасного туризму в Україні. URL : http://tpe.econom.univ.kiev.ua/data/2016_33/zb33_11.pdf (дата звернення: 1.05.2020).

12. Князь С.В., Комарницька Н.М. Місце і роль інноваційного менеджменту в системі управління підприємством: Вісник соціально-економічних досліджень, 2014. випуск № 3 (54). С120-123.

13. Кузик С.П 2010. Теоретичні проблеми туризму: суспільно-географічний підхід. Львів: Видав. Центр ЛНУ ім. Ів. Франка., 125 с.

14. Козловський Є. В. Державне регулювання в галузі туризму: становлення та розвиток в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2008. 20 с.

15. Концепції Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-2013-%D1%80> (дата звернення: 5.08.2020).

16. Коротич О. Механізм державного управління: проблеми теорії та практичної побудови: Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Київ : Вид-во НАДУ, 2006. Вип. 3. С. 79-84.

17. Кравцова, А. В. Управління розвитком туристичної галузі через реалізацію механізмів державно-приватного партнерства: Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. Том 27. № 4. С. 53-58.

18. Кошова, Б.Р. Теребух, А.А., 2017. Економічне обґрунтування доцільності розвитку туристичної інфраструктури у Західному регіоні України. Молодий вчений, с.1314-1326.

19. Кошова Б.Р. Соціально-економічний розвиток туристичної інфраструктури: дис. ... кан. екон. наук 08.00.03. Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2018. 231 с.

20. Кошова, Б. Р., Теребух, А. А., 2015. Рівні туристичної інфраструктури та їх складові. В: Сучасні особливості формування і управління інноваційним потенціалом регіонального розвитку туризму та рекреації із залученням молодіжного ресурсу: Міжнародна науково-практична конференція. Тернопіль, Україна, 15-17 Жовтень 2015. Тернопіль: ТНТУ.

21. Кошова, Б. Р., Теребух, А. А., 2017. Підходи до оцінювання інфраструктури туризму. В: Актуальні проблеми економіки 2017: XVI-ий міжнародний науковий семінар. Київ: Світязь, Україна, 3-7 Липень. 2017 Київ: Національна академія управління.

22. Кривега К.В. Туристична інфраструктура: поняття та складові: Гуманітарний вісник ЗДІА. Випуск 21. 2005. С118-124.

23. Макарова М.В. Комунікації в туризмі: основи дослідження, види та шляхи розвитку: Ефективна економіка № 1, 2017. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5832> (дата звернення 12.11.2020).

24. Мініч І.М. Соціальні чинники і функції інфраструктури туризму: соціологічний аналіз: автореф. дис. канд. соц. наук./: 22.00.04. Інститут соціології НАН України. Київ, 2002. 16 с.

25. Молнар О.С., Сержанов В.В., Важинський Ф.А. Функції та структура туристично-рекреаційного комплексу регіону / Молнар О.С., Сержанов В.В., Важинський Ф.А. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/2008_26/statti/2_1.htm. (дата звернення 12.11.2020).

26. Михайліченко Г.І. Інформаційна інфраструктура логістичних систем підприємств-посередників в туризмі: Матеріали Міжнародного конгресу «Проблеми інформатизації рекреаційної та туристичної діяльності в Україні: перспективи культурного та економічного розвитку». Трускавець. 2000. 275 с. С.53-59.

27. Музиченко-Козловська О.В. Туристично-інформаційний центр як елемент інноваційної інфраструктури туризму Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Проблеми економіки та управління. 2013. №754. С.47-52.

28. Регіональний туризм: стратегія, ресурси, перспективи розвитку: Монографія / Кол. авторів; ред. Н. П. Мешко, В. Є. Редько, О.П. Крупський Дніпро, Акцент ПП 321 с.

29. Сокол Т.Г [126, с. 47] Сокол, Т.Г. 2006. Основи туризмознавства. Київ: ЗАТ «Слов'янський дім»

30. Папирян Г.А. Международные экономические отношения: Экономика туризма. М.: Финансы и статистика, 1999. 208 с.

31. Про туризм: Закон України Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр> (дата звернення: 23.07.2020).

32. Повх, Г. П. та Герасимчук З.В., 2009. Зміст та значення інфраструктурного забезпечення транскордонного співробітництва. Зб. наук.

пр. Черкаського державного технологічного університету, 24, частина II, с. 244– 249.

33. Семичастный И.Л. Обоснование структуры туристского информационного центра города Донецка, концепции создания и основных направлений его деятельности как обязательного элемента управления информационной поддержкой “Евро-2012” в Украине: сб. науч. тр. Донецк: Донецкий институт туристического бизнеса, 2010. URL: <https://scholar.google.ru/citations?user=DsDnu14AAAAJ&hl=ru> (дата звернення 2.10.2020).

34. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 р. № 168-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/168-2017-%D1%80> (дата звернення: 23.08.2020).

35. Скутар Т.Д. Аналіз сучасного стану інформаційного забезпечення туристичної діяльності в м. Чернівці : Економіка. Управління. Інновації. Випуск No 1 (20), 2017. С.18-24.

36. Сорока, І.В. 2002. Інфраструктура товарного ринку. Київ:НМЦВО МОІН України, НВФ «Студцентр».

37. Ткаченко Т. І. Стратегічний розвиток туристичного бізнесу : монографія / Т. І. Ткаченко, С. В. Мельниченко, М. Г. Бойко та ін.; за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 596 с.

38. Ткаченко, Т.І. 2009. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу. 2-ге вид., випр. та доповн. Київ: Київ. Нац. Торг. – екон. ун-т.

39. туристична діяльність в Україні у 2012 році: Статистичний бюлетень. Київ: Державна служба статистики України, 2013. 272 с.

40. Туристична діяльність в Україні у 2013 році: Статистичний бюлетень. Київ: Державна служба статистики України, 2014. 272 с.

41. Туристична діяльність в Україні у 2014 році: Статистичний бюлетень. Київ: Державна служба статистики України, 2015. 76 с. .

42. Туристична діяльність в Україні у 2015 році: Статистичний бюлетень. Київ: Державна служба статистики України, 2016. 76 с.
43. Туристична діяльність в Україні у 2016 році: Статистичний бюлетень. Київ: Державна служба статистики України, 2017. 76 с.
44. Туристична діяльність в Україні у 2017 році: Статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики, 2018. 90 с.
45. Туристична діяльність в Україні у 2019 році: Статистичний бюлетень. Київ: Державна служба статистики України, 2020. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
46. Черчик Л.М. Туристично-рекреаційний комплекс Волинської області : передумови розвитку: Монографія. Ч. 1 / Л. М. Черчик, О. В. Міщенко, І. В. Єрко. МОНУ. Луцьк: СНУ імені Лесі Українки, 2014. 128 с.
47. Чкан А.С. Державне регулювання туризму в Україні : збірник наукових праць Таврійського агротехнологічного університету. Економічні науки. 2012. №2 (18). Том 3. С.278-290.
48. Чичкалюк Т.О. Проблеми розвитку туризму як соціально спрямованої складової національної економіки / Т.О. Чичкалюк // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Соціологія. 2011. Т. 156, Вип. 144. С. 92-95.
49. Чудновский А.Д. Управление индустрией туризма : учебное пособие / А.Д. Чудновский, М.А Жукова, В.С. Сенин. 2-е изд.. М.: КНОРУС, 2005. 448 с.
50. Хмелевський О.В., Кошівська М.В. Розвиток туризму в контексті Євроінтеграції України: Приазовський економічний вісник. Запоріжжя: Класичний приватний університет, Випуск 2(07). 2018. С.15-20.